

avond : inleiding over: „Limburg en zijn mensen”.

Zaterdag 8 augustus:
9.00 uur : vertrek.

REEKS XIII (1962—1963) VAN DE PUBLICATIES

Verschenen is, zij het dan ook met grote vertraging, Reeks XIII van de Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. De inhoud:

1. P h. J a n s e n. Eigenschappen van het water in Zuid-Limburg (With a summary). R.I.V.O.N. Mededeling No 166. 42 bladzijden. Hierin 12 in vierkleurendruk uitgevoerde kaarten, die een overzicht geven van de hydrobiologische toestand der Zuid-Limburgse beken van af de oorsprong tot de uitmonding.
2. A. P u n t and S. P a r m a. On the hibernation of bats in a marl cave. 16 bladz. De hier bedoelde marl cave is de Klooster-groeve, gelegen in de linkerwand van de Geulvallei, gem. Berg en Terblijt. Het artikel is verlicht met 9 figuren en bevat tevens 9 tabellen.
3. M. v a n d e n B o s c h. Haaiantanden uit de fosforietenlaag aan de basis van het Oligoceen in Overijssel en Gelderland (avec un résumé). 18 bladz. Dit artikel bevat 4 grote platen met 125 foto's van haaiantanden en enkele wervels.

Prijs van Reeks XIII voor leden van het Genootschap f 20,—, voor niet-leden f 25,—.

Prijs van de afzonderlijke artikels:

- No 1. Voor leden f 12,—, voor niet-leden f 15,—.
No 2. Voor leden f 4,—, voor niet-leden f 5,—.
No 3. Voor leden f 4,—, voor niet-leden f 5,—.

VERSLAG VAN DE JAARVERGADERING

te Maastricht op zondag 24 mei 1964

Aanwezig waren: de dames Hemsing, Janssen, Minis, Montagne en Sonnenschein en de heren Bult, Coonen, Dijkstra, Ex, Geurts, Grégoire, de Heer, Jansen, van der Kruk, Kruytzer, Mommers, Montagne, van Nieuwenhoven, Sterken, Stevens, Verschueren, Wassenberg.

Na het welkomstwoord herdenkt de voorzitter de zeven leden, die ons sinds de vorige jaarvergadering door de dood zijn ontvallen, in het bijzonder de grote vriend van Ons Heem, de heer A. J. Toussaint, alsook de heer H. E. C. Goffin, die zich tijdens zijn leven vaak gul heeft getoond voor genootschap en museum. Dan richt de voorzitter een woord van hartelijk welkom tot de nieuwe directeur van het Natuurhistorisch Museum, Dr. D. G. Montagne en zijn echtgenote, die voor het eerst onze vergadering bijwonen. „Dr. Montagne. Dat U zo kort na Uw komst te Maastricht onze jaarvergadering wilt bijwonen verheugt ons zeer en ik zie hierin een teken van Uw ernstig voornemen samen te willen werken met het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. Het museum is voortgekomen uit de boezem van het genootschap. Sindsdien, ook nadat het museum eigendom is geworden van de stad Maastricht, zijn museum en genootschap onafscheidelijk met elkaar verbonden gebleven. De gezondheid en de bloei van beide hangen af van de nauwe samenwerking. U kunt op onze steun rekenen, wij rekenen op de Uwe.

Op 1 juni zult U, waarde doctor, Uw ambt als directeur aanvaarden. U staat dan aan het begin van een, laten wij hopen lange, loopbaan. Het museum zal van U al Uw krachten vragen. Het museum is dienaar van *wetenschap en opvoeding*. Aan U de taak dit niet alleen in stand te houden, maar ook uit te bouwen. Gij zult hierbij moeten rekenen op de steun van anderen, maar aan U het initiatief. Ik heet U van harte welkom. Moge het U gegeven zijn met Gods hulp de zware en verantwoordelijke taak goed te volbrengen, en ik voeg hieraan de wens, dat U en Uwe vrouw en Uwe kinderen zich spoedig geheel en al thuis mogen voelen in Maastricht”.

Dr. Montagne bedankt met een enkel woord voor deze vriendelijke begroeting. Hij ziet in de samenwerking tussen het Genootschap en het Museum de basis voor de vele successen die tot nu toe geboekt zijn. In het volle besef van de zwaarte van zijn mooie taak aanvaardt hij de steun van het genootschap, die hem wordt aangeboden.

Dan vervolgt de voorzitter zijn begroetingsrede. Wij vergaderen thans in een rustige sfeer op het Fort Sint Pieter, dat vaak getuige is geweest van oorlogsgedruis. Enkele jaren na het

gereedkomen van het fort in 1702 werd het fort bezocht door Czaar Peter de Grote, die „3 maal van alle het Canon wierd gesalueert" (27 juli 1717). Wij hebben U niet zo luidrechtig begroet, maar ons saluut is toch even blijde.

Het fort is gebouwd ter verdediging van de stad en moest de belegeraars beletten van af de berg de stad te bestoken. Het fort is echter niet in staat gebleken de moderne belegeraars van de berg zelf te weren. Wij zullen dit van middag zien en hopen door onze wandeling Uw belangstelling voor de Sint Pietersberg levendig te houden.

Gelijk reeds in het begin van dit jaar is geconstateerd, is het zeer verheugend, dat de belangstelling voor de maandvergaderingen onverflauwd blijft, gelijk ook de activiteiten van de „Vrienden der Natuur" te Venlo. In Weert is ook een opleving bij de natuurvrienden merkbaar, hetgeen echter nog niet tot een blijvend contact heeft geleid ondanks de pogingen en de voorstellen van de voorzitter. Wij zijn echter hoopvol gestemd, daar de „Vrienden der Natuur" te Weert hun komst naar het museum hebben gemeld tegen a.s. Zaterdag 30 mei.

Alvorens de punten van de agenda te behandelen wil de voorzitter er op attent maken, dat een onzer leden zijn gouden jubileum als lid viert, nl. de heer Jan Sloff uit Bergen op Zoom, aan wie de voorzitter een gelukwens zal zenden.

Vervolgens brengt de secretaris zijn jaarverslag uit: In het afgelopen verenigingsjaar kwam de samenwerking tot stand waarnaar in de vorige jaarvergadering zo vurig werd verlangd, tussen ons Genootschap en het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie. Er is een excursiecommissie gevormd voor geheel Zuid-Limburg, waarin vertegenwoordigers zitting hebben van het I.V.N., het Limburgs Landschap, het Staatsbosbeheer, en ons genootschap. Men wil komen tot een uitgebreid excursieprogramma zodat men een keuze zal kunnen doen en daardoor de mogelijkheid wordt geschapen dat het aantal deelnemers per excursie zal dalen.

Binnen onze provinciegrenzen is een nieuwe kring van Natuurvrienden opgedoken te Weert. Gelukkig zoekt deze kring nu uit zichzelf contact met ons. De Vrienden der Natuur te Venlo geven blijk in een blakende welstand te verkeren. De wenselijkheid is gebleken dat wij vroeger van elkanders programma's op de hoogte wor-

den gesteld, zodat bijv. het Venlose programma in ons Maandblad kan worden opgenomen.

Landelijk zou een nauwer contact gewenst zijn met de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Bij een incidentele bespreking werd het idee geopperd in ieder geval te komen tot een intensievere uitwisseling van gegevens. Wij weten immers zo weinig van elkaars activiteiten. Voorgesteld wordt de leden van de besturen van beide verenigingen te laten delen in het ruilverkeer door hen allen de periodieken te doen toekomen. Het gaat hier om tien exemplaren.

Het aantal leden van ons genootschap blijft praktisch constant liggen op ongeveer 650. Dat is blijkbaar het maximum dat wij in Limburg kunnen opbrengen. Vergeleken met het aantal leden van de K.N.N.V., 4375, klopt dit ook wel.

De zeven leden die ons door de dood ontvielen zijn: mevrouw M. Tulleners-Janssen, A. J. Toussaint, J. J. de Vost tot Nederveen Cappel, H. E. C. Goffin, P. J. H. Bour, W. A. Willemse, P. H. M. P. Hollman.

Op de vorige jaarvergadering werd de heer Mommers benoemd tot lid van verdienste, terwijl de aan de beurt van aftreden zijnde bestuursleden, de heren Kruytzer en van Nieuwenhoven, bij acclamatie herkozen werden.

Het genootschap heeft de supervisie op zich genomen van een wetenschappelijk onderzoek, over de betekenis van groene wieren voor de zuivering van afvalwater dat door Ir. Philip Jansen wordt uitgevoerd, en door het R.I. V.O.N. wordt gesubsidieerd. De proefopstelling bevindt zich in de tuin van het Natuurhistorisch Museum, daar met welwillende toestemming van de directeur gebouwd.

Verslag van de penningmeester over het jaar 1963.

De drukkosten van het Maandblad waren in 1963 f 2000,— hoger dan in 1962.

Het gemeentebestuur van Maastricht gaf, naast haar normale jaarlijkse subsidie, een bijdrage van f 3500,— in de kosten van het ruilverkeer.

De opbrengst der contributies met een bedrag van f 4372,— was ongeveer f 300,— hoger dan in het voorafgaande jaar.

Ons inmiddels overleden lid, de heer H. Goffin, schonk een bijdrage van f 300,—, waarvoor

wij hier nogmaals onze hartelijke dank betuigen.

Dat het jaar 1963 afgesloten kon worden met een batig saldo van f 6000,— is te danken aan het feit dat Publicatie XIII, waarvan de drukkosten hoog zijn en die, ofschoon ze het jaartal 1962/63 draagt, pas in 1964 geheel gereed zal zijn, en dus in 1964 betaald zal moeten worden. Het laat zich dan ook aanzien dat het jaar 1964 minder gunstig zal blijken te worden dan het voorafgaande jaar.

Dit verslag mag niet beëindigd worden zonder speciaal melding te maken van de grote financiële steun van de provincie Limburg bij het uitgeven der Publicaties en van de gemeente Maastricht met haar bijdrage in de kosten van het ruilverkeer en het uitspreken van de hoop dat laatstgenoemde bijdrage in de toekomst minstens gehandhaafd zal kunnen worden.

De **kascommissie**, bestaande uit de heren **Coonen** en **van der Kruk**, heeft op 12 mei de rekening en verantwoording van het genootschap nagezien. De boekingen der inkomsten en uitgaven over het jaar 1963 stemden overeen met de daarop betrekking hebbende overgelegde bescheiden. De uitgaven werden door kwitanties en andere stukken gedekt en verduidelijkt. De commissie stelt voor de penningmeester décharge te verlenen voor het door hem zeer nauwkeurig gevoerde financiële beheer, hetgeen geschiedt.

In de kascommissie voor het jaar 1964 werden benoemd de heren **Grégoire** en **Stevens**.

De heer **Coonen** merkt nog op dat niet minder dan 300 leden verzuimen hun contributie tijdig te voldoen. Het sturen van rappels moest toch eigenlijk vermeden kunnen worden door als het kan in de eerste maand van het jaar de contributie te voldoen. In het Maandblad wordt daar ieder jaar op aangedrongen.

De **hoofdredacteur** van het Natuurhistorisch Maandblad en de Publicaties brengt verslag uit. Het Maandblad wordt goed en aandachtig gelezen. Dit is geen pluim op de hoed van de hoofdredacteur, maar op die van zijn medewerkers en vooral van de secretaris, wiens verslagen gespeld worden. Ook waardeert men de telkens verschijnende boekbesprekingen. Het blad ziet er ook van buiten aantrekkelijk uit dank zij de medewerking van **Felix van de Beek**, die op de omslag dieren heeft getekend naar de natuur.

Wanneer wij de inhoud van jaargang 1963

overzien, dan blijkt er belangstelling te bestaan voor alle delen van de biologie en voor de geologie en de paleontologie. Het is een gevarieerde inhoud, waarbij ook de landschappen niet zijn vergeten.

Twee dagen vóór de jaarvergadering is Reeks XIII (1962-1963) van de Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg verschenen en het eerste exemplaar hiervan kan U op deze vergadering getoond worden. U ziet, er is kwistig met vierkleurendruk gewerkt, maar hiervoor hebben wij de hulp moeten inroepen van de TO Offsetdrukkerij te Maastricht, daar het gewone cliché's-procedé veel te kostbaar was. Toch is en blijft deze publicatie een kostbare uitgave, die alleen mogelijk was door de loyale steun van de gemeente Maastricht in verband met ruilverkeer en van het R.I.V.O.N., dat vooral belangstelling had voor het artikel van Ir. Ph. Jansen over de eigenschappen van het water in Zuid-Limburg. De inhoud van deze belangrijke publicatie kunt U vinden in het maandblad. Wij zijn de schrijvers van de bijdragen zeer dankbaar voor hun belangeloze medewerking, maar mogen onze dank ook niet onthouden aan de drukkerij Cl. Goffin en de TO Offsetdrukkerij, die door samenwerking deze uitgave hebben tot stand gebracht. Trouwens, het mag ook wel eens gezegd worden, dat iedereen steeds zo vol lof is over de keurige verzorging van ons maandblad.

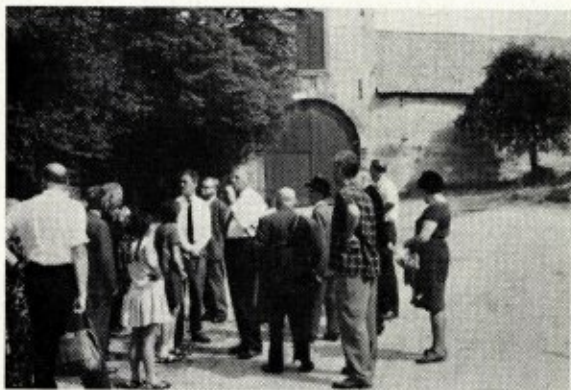
Tenslotte wordt de **rondvraag** aan de orde gesteld. De heer **Stevens** vraagt naar dag-excursies, bijv. het buitenland in, en niet alleen in het najaar. De heer **Sterken** informeert of er een catalogus bestaat van alle voorwerpen in het museum van Maastricht aanwezig. Hem wordt geantwoord dat van alle voorwerpen gegevens staan genoteerd in de stamboeken. Een gids voor bezoekers ontbreekt helaas nog altijd. Mevrouw **Minis** meent dat de tweede Pinksterdag toch eigenlijk geschikter is voor onze jaarvergadering dan de eerste zondag na Pinksteren. Zij verwacht dan meer leden van buiten onze provincie. De heer **de Heer** verzet zich hier tegen. Het is hier dan veel te druk. Bovendien valt op het Pinksterweekend steeds een landelijke activiteit van de K.N.N.V. Mevrouw **Minis** vraagt ook aandacht voor de publicatie's van de Commissie voor bescherming van de St Pietersberg over de terreinen die vandaag tijdens de

excursie bezocht zullen worden. Deze kunnen bij haar worden besteld à f 1,— per stuk.

Het voorstel de besturen van K.N.N.V. en N.H.G. ruimer te informeren over elanders werkzaamheden door ruiling van periodieken, wordt aanvaard, als een eerste stap tot nauwere samenwerking.

De heer **Geurts** toont tenslotte een fulgurietachtige substantie, gevonden in aangevoerd zand aan de voet van de oprit van de nieuwe kanaalbrug te Echt. Het geheel heeft de vorm en de grootte van een suikerbiet, en is van een poreuse zeer lichte samenstelling die wel iets aan die van vulkanisch glas doet denken. De bovenkant is rijk aan koolstof en bevat dunne plaatjes kwarts.

De *excursie* over de St Pietersberg stond onder leiding van de heer **Gijtenbeek** en werd begunstigd door ideaal weer. Dank zij de welwillendheid van de directie van de E.N.C.I. kon men de groeve bezichtigen van boven af, zodat prachtig te zien was hoe de verschillende dek-lagen op het Krijt tegenwoordig afzonderlijk van elkaar verwijderd worden: eerst de löss, dan het zand en grind van het Hoogterras van de Maas, donkerbruin gekleurd door de rijkdom aan ijzer, vervolgens het groene oligocene zand. De oppervlakte van het Krijt bleek zeer onregelmatig verweerd te zijn, trechtervormige kuilen en langwerpige inzinkingen naast hoger liggende bulten. Diep in de groeve tot vijf meter onder de grondwaterspiegel was het Gulpens Krijt zichtbaar, herkenbaar aan de horizontale vuursteenbanken. Vanuit de groeve werd de stortberg beklommen, waarvan de hellingen worden vastgehouden door in de grond gevlochten wilgen-

Bij de hoeve Lichtenberg. De leider heeft een aandachtig gehoor.

Foto M. Mommsers.

tenen, die wonderlijk genoeg op deze droge standplaats alle zijn uitgelopen tot een wilgenbos. Van boven deze berg heeft men een prachtig uitzicht over de omgeving, met de momenteel zeer interessante verbeteringswerken in de Maas rondom de sluizen van Petit-Lanaye. Botanisch en zoologisch leverde deze tocht niet veel bijzonders maar geologisch en landschappelijk was zij van een bijzondere aantrekkelijkheid. Door het oude bos op de oosthelling van de berg bereikten wij de grens, waar door toedoen van de E.N.C.I. een tweetal autobussen gereed stonden om ons naar het uitgangspunt, Fort Sint Pieter terug te brengen.

VERSLAG

VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht, op woensdag 6 mei 1964

De voorzitter herdenkt twee leden, die ons kort geleden door de dood zijn ontvallen, de

heren P. H. M. P. Hollman en W. A. Willemsse, beiden uit Maastricht. De laatste zagen wij vroeger nog al vaak op onze vergaderingen. Zij rusten in vrede.

In de gemeenteraadszitting van gisteren werd tot directeur van het Natuurhistorisch Museum benoemd Dr. D. G. Montagne, geboren te Zeist, geoloog, wonende te Paramaribo. Daar de nieuwbenoemde directeur reeds in ons land is, verwachten wij, dat wij hem spoedig welkom kunnen heten.

Van de heren van Blommestein heeft het museum ten geschenke ontvangen een knobbelzwaan, *Cygnus olor* (Gmelin), die in de koude winter van 1942 op het IJsselmeer bij Harderwijk is omgekomen. Hij is een van de vele zwanen, die in die winter van uit N.-Europa op het meer zijn neergestreden.

Hier zijn twee boekjes binnengekomen, die de leden zeker zullen interesseren, nl. het „Vierde herpetogeografisch Verslag. De verspreiding van de reptielen en amfibieën in Nederland” (te bestellen door overschrijving van f 5,— op postrekening 310551 t.n. van A. J. Reijst te Castricum) en het „Jaarboek 1963”, uitgave van de Nederlandse Geologische Vereniging, Afd. Limburg (te bestellen door overschrijving van

f 3,— op postrekening 1040570 van P. C. M. Rademakers te Heerlen).

Verder kan de voorzitter de heer Geurts geruuststellen, die op de vorige vergadering zijn bezorgdheid had uitgesproken over de toekomst van de Middelgraafbeek. Er wordt geen betonvloer in de beek gelegd en voor de verbetering van de beek is contact opgenomen met het Staatsbosbeheer.

De heer Thijssen heeft een buisvormige vuursteen meegebracht en zou graag iets weten over het ontstaan van vuursteen. De voorzitter zegt, dat het vraagstuk van het ontstaan van vuursteen in het krijt nog niet helemaal is opgelost en vertelt hierover het volgende. Koolzuurhoudend water kan het in het krijt aanwezige calciet geleidelijk oplossen en daarvoor in de plaats kiezelzuur (SiO_2) afzetten. Ook kan kiezelzuur afgezet worden in spleten en rondom voorwerpen. Wij weten verder, dat vuursteen de meest grillige vormen kan aannemen; soms gelijken ze op hertengeweien.

De grote vraag echter blijft: Waar komt het kiezelzuur vandaan? Voor de hand liggend is, dat het kan zijn binnengedrongen van boven het krijt afgezette lagen, waaruit het kiezelzuur tengevolge van de verwerking van de minerale bestanddelen vrij kwam. Men neemt aan, dat de vuursteen van de Kunrader Kalk hieraan zijn ontstaan te danken heeft. Het kiezelzuur kan echter ook afkomstig zijn van organismen in het krijt, en dan denken wij in de eerste plaats aan de kiezelponzen, waarvan de naalden worden opgelost en weer afgezet. Dan komt de vraag: Is dit gebeurd vóór of na de verharding van het krijtslib? Ook daarover is nog verschil van mening. Er zijn vuurstenen, waarvan men aanneemt, dat de kern vóór, de schors na de verharding is gevormd.

De heer Stevens zag op 18 april op de St. Pietersberg een Hop, *Upupa epops* L.. De vogel zat langs de weg in het gras, maar vloog korte tijd later naar een kleine boom in de nabijheid. Eigenaardig was het dat een paar merels heftig alarmeerden en de vogel achtervolgden toen hij in de richting van de Belgische grens verdween. Woensdag 22 april zweefde boven het Albertkanaal bij Briegden (B.) een zwarte wouw, ook wel Zwartbruine wouw genoemd, *Milvus migrans* Bodd. Zoals dat met roofvogels meer gebeurt werd het dier herhaaldelijk door kraaien aangevallen.

Ook de heer Kemp heeft vogelwaarnemingen: Op 5 april 1964 zag ik te Oost-Eysden 1 Aalscholver (*Phalacrocorax carbo*), terwijl aldaar ook een Grutto rondvlog. Bij Eigenbilzen (B.) nam ik op 18 april 1964 gedurende meerdere malen de vaak beschreven schuine duikvlucht van de Watersnip (*Gallinago gallinago*) waar, waarbij de vogel een soort „blatend” geluid door het trillen van de gespreide buitenstaartveren maakt. Wij kunnen hieruit, afleiden dat wij hier met een broedgeval te doen hebben. Tussentijds was ook het vaker beschreven „tikkend” geluid van het wijfje vanaf de grond waarneembaar.

De heer Heerkens Thijssen toonde een exemplaar *Colchicum autumnale*, compleet met knol, bladeren en vrucht. Verder een hooggeribde bekerzwam, *Acetabula vulgaris* Fuckel, afkomstig uit het Enci-bos. De heer Willems hoorde dit jaar voor het eerst een nachtegaal te Eysden-Oost op 12 april.

De heer Mommers wil nog even terugkomen op het artikel van Dr. van Nieuwenhoven over de St Pietersberg, verleden en toekomst. Zie afl. 4 1964 van het Maandblad. Het verheugt spr. dat de schrijver begrip blijkt te hebben zowel voor het standpunt van de cultuur- en natuurbeschermers als voor dat van onze nationale industrie, welke laatste zo vaak ontbroken heeft en soms nog ontbreekt bij de natuurbeschermers à outrance. Dergelijke beschermers zoals men ze ook aantreft bij de dierenbescherming en vogelbescherming blijven niet met beide benen in de werkelijkheid staan, doch komen er in hun vals idealisme ver boven te zweven. Als men naar hen geluisterd had zouden onze Limburgse mijnen er nooit gekomen zijn, omdat de steenberggen het landschap ontseriesen. Rotterdam zou met een te kleine haven zijn blijven zitten omdat de Beer gespaard moest blijven. De Drentse boeren zouden in hun armoedig bestaan hebben moeten blijven voortleven om hei en hoogveen ongerept te kunnen laten. Blindegeleidehonden zouden er niet mogen zijn omdat het voor die dieren niet prettig is aan de lijn te moeten lopen, enz.

Wanneer een verantwoordelijke instantie voor een alternatief geplaatst wordt zoals destijds in ons land voor afgraving van de Sint-Pietersberg of voor behoud ervan, kan een wijs besluit alléén zijn het zwaarste te laten wegen wat inderdaad ook het zwaarst is. Spr. noemt het dan ook een van moed en werkelijkheidszin

getuigende beslissing om destijds economische belangen van het land hoger te stellen dan die van natuur en cultuur, hoe hoog en zelfs gedeeltelijk onvervangbaar deze laatste ook mochten zijn.

Nu kan men wel beweren dat er in Zuid-Limburg genoeg plekken waren aan te wijzen waar men kalksteen had kunnen winnen zonder aantasting van natuurschoon, maar dit valt toch zeer te betwijfelen. Want het is vanzelfsprekend dat waar men ook ontgint, het natuurschoon aangetast wordt en bovendien valt het nog sterker te betwijfelen of afgraving elders voor de cementindustrie ook maar enigszins economisch te verantwoorden zou zijn geweest.

In elk geval mogen wij ons gelukkig prijzen — zoals trouwens ook duidelijk uit het artikel van schrijver blijkt — dat de concessie verleend is aan een onderneming als de Enci, die steeds getoond heeft niet alleen begrip te hebben voor de belangen van natuurbescherming en recreatie, maar die ook herhaaldelijk bewezen heeft deze belangen — zelfs door belangrijke financiële bijdragen — zo goed mogelijk te willen dienen. Men moge bedenken dat het ook anders had kunnen zijn.

De heer Buddenberg meent toch erop te mogen wijzen dat het welzijn van de mens niet alleen van zijn welvaart afhangt. Al te vaak worden economische belangen automatisch zwaarder afgewogen dan culturele of natuurlijke belangen. Daardoor valt in onze dagen veel natuurbezit ten offer aan de economie. Het geld gaat vóór alles, en daarmee maakt men soms fouten van belang, die vaak onherstelbaar zijn.

te Heerlen op woensdag 13 mei, 1964

De heer Coonen bracht, als van ouds, weer een groot aantal planten mee uit de omgeving van Heerlen, welke gemeenschappelijk gedetermineerd, besproken en met andere soorten vergeleken werden.

Dr Dijkstra vertoonde enkele planten door hem verzameld op een zonnige helling bij Dinant. Dit waren in het algemeen soorten, die in Nederland uiterst zeldzaam voorkomen of soorten, welke hier ontbreken, maar in zuidelijker streken zo algemeen zijn en zo sterk opvallen, dat ze bij vacantiëgangsters van uiterlijk wel bekend zijn. *Ceterach officinarum*, Schubvaren, een soort, welke op droge, zonnige stevige bodems en op

oude muurtjes voorkomt. Hij bereikt zijn noordelijke grens in Engeland en in Nederland, en is in Zuid-Limburg uiterst zeldzaam. *Hippocrepis comosa*, Paardehoefklaver, een plant, die een enkele maal in Nederland aangetroffen werd, doch wiens noordgrens eigenlijk door België loopt. *Helianthemum nummularium* subsp. *pyrenaicum*, een witbloeiende ondersoort van het bij ons wel voorkomende en geel bloeiende Gestippeld zonneroosje. *Dianthus carthusianorum*, Karthuizer anjer, een zeer fraaie anjer, welke in ons land uiterst zeldzaam is. *Globularia willkommii*, een Kogelbloem, blauw van kleur, bij ons ontbrekend, maar wel bekend bij iedereen, die in zuidelijke richting het buitenland in trekt.

De heer van der Kruk vraagt naar de oorzaak van het afvreten van de bloeischeide bij de Aronskelk, een feit, dat iedereen kan constateren, die wel eens wandelt. Als eerste oorzaak werd genoemd, slakkenvraat, maar kweekt men aronskelk in zijn tuin, dan heeft men daar geen last van vraat. Als tweede oorzaak werd de das genoemd. Als tegenwerping kan gemaakt worden „zijn dassen dan zo algemeen in Zuid-Limburg?”. De aanvulling dat dassen dit zouden doen om hun weg terug te kunnen vinden, als ze hun w.c. bezocht hebben schijnt hier en daar nog geloofd te worden.

Mej. Sterken had van haar reis naar Ierland een schedel van een mens meegebracht, welke door Dr Kruytzer nader bestudeerd zal worden. Voorlopig deed hij dienst voor de Shakespeare herdenking met de opvoering van Hamlet.

Mej. Janssen had van iemand, die op Sm. Wilhelmina werkt, een steen meegebracht, welke echter niet van karbonische oorsprong kan zijn. Het is een licht grijze steen met donkere streepjes erin, welke laatste wel wat doen denken aan versteende stengels. Volgens de heer Romein is het een sterk metamorf gesteente, d.w.z. een gesteente waarin op grote diepte zich nieuwe mineralen zijn gaan vormen. Hier in hoofdzaak het mineraal amphibool (de donkere „Stengels”). Uitgangsmateriaal was waarschijnlijk een kleiig-zandig gesteente. Plaats van herkomst waarschijnlijk: oude kernen van de Alpen of Skandinavië.

Van mej. Jongmans was een mededeling, dat de bosuil, welke reeds verschillende jaren achtereen bij hen in de schoorsteen broedt, ook dit jaar weer enige jongen groot gebracht heeft.

Zie Maandblad 1962, p. 77. Deze keer waren er waarschijnlijk vijf jongen. Tegen de tijd, dat de jongen gaan uitvliegen wordt de uil zeer agressief en valt iedereen aan die stilstaat of een slaande beweging maakt. Daar de jongen met tussenpozen van enkele dagen uitvliegen, is de periode van onrust in de Hofdijkstraat vrij lang. Dit begint zo ongeveer 's avonds tegen 7 uur. Het hoogtepunt van de agressie was een avond, waarop, zoals later bleek, een jonge vogel in een putje terecht gekomen was, waarin slechts enkele cm water stond, en daarin een zeer langzame verdrinkingsdood gestorven was. Op die avond werd de hulp van de politie door burens ingeroepen om de vogels te verwijderen. Een van de agenten werd zelfs de pet van het hoofd geslagen, verder moet een dame een schram over het gezicht opgelopen hebben, iemand moet van schrik twee vla's hebben laten vallen en alle kinderen werden vroegtijdig de straat afgejaagd.

Tenslotte gaf de heer Bult de volgende vogelwaarnemingen:

Een in oostelijke richting trekkende wouw werd waargenomen op 21 maart te Schinveld; een klapekster op 10 april te Schinnen. Een ijs-gors op 19 april te Diergaarde (med. de heer Coonen). Bij een plas te Heerlerheide vertoefde op 1 mei een zwarte ruiter, en twee dagen later een kleine strandloper. Door de heer de Veen werd op 2 mei in de Peel een groep van ongeveer 30 zwarte ruiters gezien en op die dag waren er ook enige duizenden gierzwaluwen. Twee boomvalken waren elkaar aan het

lokken bij een oud kraaiennest in Thul op 9 mei. Wordt dit een nieuw broedgeval na een afwezigheid van 11 jaar? Minder prettig is het nieuws over de nachtegaal: in Schinnen en omgeving waren vorig jaar 12 zingende mannetjes geteld; dit jaar slechts drie.

INTELLIGENTIE BIJ DIEREN

door Dr. M. BRUNA

Destijds gaven we in dit maandblad (Jrg. 53, pag. 27) een bespreking van het (opnieuw uitgegeven) zoek van Wolfgang Koehler: „Intelligenzprüfungen an Menschenaffen“. Dit is de uit 1921 daterende, klassieke publicatie op dierpsychologisch gebied, als gevolg waarvan de term „dierlijke intelligentie“ algemeen in gebruik is gekomen. Men kan deze term rustig aanvaarden, als men erbij bedenkt dat „intelligentie“ hier in een wijdere zin wordt gebruikt, en niet gelijk staat met menselijk begrijpen, waarbij abstracte begrippen en redeneren te pas komen. Omdat over dit thema wel eens op minder genuanceerde wijze wordt geschreven, heeft het zijn nut hier enkele gedachten over te geven. We doen dit aan de hand van bovengenoemd werk van Koehler, en van publicaties door de Nederlandse dierpsychologen Bierens de Haan en Buytendijk.

Laat ons eerst enkele typerende proeven bezien. Een chimpansee zit in een kooi, en nu legt men buiten een banaan neer waar het dier niet bij kan komen. Hij probeert het even, maar staakt dan zijn pogingen. Als er echter in de kooi een stok ligt zal hij deze al gauw grijpen, en gebruiken om de banaan naar zich toe te schuiven. — Nu is dit resultaat niet zo verbluffend als men weet dat apen in de natuur (dank zij het bezit van grijphanden) ook stokken hanteren; lagere aapsoorten geven eveneens zulk een gedrag te zien.

Later legt men bij hetzelfde dier weer een banaan buiten de kooi, maar nu op zulk een afstand dat hij er ook met de stok niet bij kan. Het dier probeert, maar slaagt niet. Nu komen er in de kooi twee stokken die in elkaar gestoken kunnen worden tot één lange. Chimpansees spelen graag met zulke dingen, en zo bemerkt het dier op een gegeven ogenblik dat men de stokken kan combineren. Nu wordt de goede oplossing al gauw gevonden: de aap schuift de